

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 4. februar 2025

Orientering nr. 3/2025

Starten af 2025 har selvsagt været præget af præsidents Trumps udtalelser om Grønland. Det har medført, at relationen til Danmark og rigsfællesskabet er genstand for en mere intens debat end ellers, både blandt politikere og borgere. Selvstændighed har været debattemne og valgtema i Grønland i årtier, ofte med udgangspunkt i historiske og aktuelle sager i relationen til Danmark, som frustrerer og vækker vrede. Både politikere og borgere taler nu om, at den amerikanske interesse i Grønland har gjort både danske politikere, dansk presse og den danske befolkning opmærksomme på Grønland i en hidtil uset grad.

Fra et grønlandsk perspektiv er den massive mediedækning af grønlandske emner, både store og små nyheder, udtryk for en ny virkelighed. I et samfund med knap 57.000 borgere og en hovedstad med knap 20.000 indbyggere er medieopmærksomheden overvældende. Den mærkes ved, at mange oplever at blive kontaktet af medier fra ind- og især, udland, hvoraf mange journalister og mediefolk også er, eller har været, fysisk til stede i Nuuk. Selvom man i Grønland er påvirket af situationen, har den amerikanske interesse i Grønland dog fyldt mere i det danske mediebillede end i det grønlandske.

I Grønland er der stadig fokus på det nære og på større begivenheder, herunder det kommende kommunalvalg den 1. april 2025, som partierne forbereder sig til med opstilling af kandidater og vælgermøder i hele landet. Det kommende valg til Inatsisartut, der skal afholdes senest den 6. april 2025, sætter også rammen for politikernes fokus og borgernes interesse i emner udover relationen til Danmark og spørgsmålet om selvstændighed. Perioden fra udskrivelse til afholdelse af nyvalg til Inatsisartut er på mindst 6 uger. Efter valgudskrivelsen kan Naalakkersuisut kun foretage sig, hvad der er fornødent til embedsforretningernes opretholdelse, og Inatsisartut ophører med at fungere på sædvanlig vis.

Herunder følger en række hovedpunkter i de seneste politiske udmeldinger og begivenheder, samt en orientering om andre aktuelle begivenheder de seneste to uger.

Amerikansk interesse i Grønland og debat om Rigsfællesskabet

Formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede, maner til ro og opfordrer til sammenhold

Siden nytår har formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede, i flere interviews, ved pressemøder samt i en række opslag med sin politiker-profil på Facebook gentaget, at Grønland tilhører grønlænderne, og at landets fremtid afgøres af den grønlandske befolkning. Han har desuden benyttet opslagene til at berolige befolkningen med, at Naalakkersuisut arbejder – og samarbejder – for sikkerhed og tryghed: *"Vi må i den svære tid huske på, at vi ikke er alene og har mange samarbejdspartnere rundt omkring i verden, som støtter os"*, skrev han bl.a. den 27. januar 2025. Fredag den 23. januar 2025 flagede myndigheder, institutioner og borgere – også med billeder på sociale medier – med det grønlandske flag, Erfalasorput, for at vise sammenhold.

Det skete på opfordring af Naalakkersuisut i et Facebook-opslag. Múte B. Egede har ved flere lejligheder siden, på sin Facebook-side, opfordret til at undgå at skabe splittelse og debattere respektfuldt.

Debat om Inatsisartut-medlem Kuno Fenckers rejse til USA

Medlem af Inatsisartut, Kuno Fencker (SIU), rejste til USA i forbindelse med indsættelsen af præsident Donald Trump og har via Facebook-opslag og interviews til dansk og amerikansk presse berettet om sin rejse. Han har bl.a. udtalt, at han rejste som privatperson med det formål at forklare amerikanske politikere, at Grønland ikke er til salg. Fenckers udtalelser og videoklip har affødt megen debat på de sociale medier, og mange har rejst spørgsmål ved, hvorvidt Fencker som parlamentariker kan tale på Grønlands vegne i et politisk miljø som privatperson.

I en artikel på KNR online oplyses det, at flere oppositionspolitikere har forholdt sig kritisk til Fenckers rejse. *"Han siger ikke "jeg mener", men taler som om, "Grønland mener". Sådan nogle udtalelser skal behandles med forsigtighed, da de kan opfattes som en del af officielle forhandlinger. Det bør håndteres politisk"* udtalte Demokraatits formand Jens-Frederik Nielsen. Atassuts formand Aqqalu C. Jerimiassen udtrykker ligeledes skepsis og siger med henvisning til Fencker, at *"Vi skal udvise ansvarlighed som voksne mennesker og være gode rollemodeller"*. Adspurgt af KNR har formanden for Siumut og naalakkersuisoq for finanser og skatter, Erik Jensen, udtalt: *"Hvis han selv har betalt for sin private rejse, er vores mulighed for at blande os i sagen stærkt begrænset"*.

Ved et pressemøde med formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede, og naalakkersuisoq for selvstændighed og udenrigsanliggender, Vivian Motzfeldt, den 21. januar 2025 blev det understreget, at kommunikation med USA skal ske via officielle kanaler.

Fredag den 1. februar 2025 bragte Sermitsiaq en artikel om, at fortrolige kilder havde oplyst, at Kuno Fencker, som er suppleant i Inatsisartut, ville blive afløst af sin partifælle, som ville vende tilbage fra orlov. Ved samlingens begyndelse den 3. februar 2025 havde ingen medlemmer på orlov dog meldt deres genindtræden. Samme dag meddelte Siumuts formand, Erik Jensen, at Fencker, trods kritik fra partiets lokalafdeling i Nuuk, forbliver i partiet: *"Dette skyldes, at Siumuts vedtægter som parti giver to muligheder for, hvordan et medlems vurdering kan finde sted. Den første mulighed er, at en beslutning om eksklusion af et medlem skal være truffet og skriftligt begrundet af en lokalafdeling. Den anden mulighed er, at Inatsisartut-gruppen internt har besluttet at ekskludere medlemmet [...] Ingen af disse ting er sket, og derfor har hverken hovedbestyrelsen eller Inatsisartut-gruppen beslutningskompetence i den pågældende sag, da processen skal følge vedtægterne"*, udtalte Erik Jensen til Sermitsiaq.

Naalakkersuisuts udmeldinger om selvstændighed

I orientering nr. 1/2025 oplystes det, at formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede, med henvisning til selvstyrelovens ramme for grønlandsk selvstændighed og udkastet til en grønlandsk forfatning, i sin nytårstale den 1. januar 2025 tilkendegav, at *"Det er nødvendigt at tage store skridt, men det skal ske på et fornuftigt grundlag"*.

Efter vedtagelsen af et forslag i Inatsisartut i foråret 2024 har Naalakkersuisut afsat 5 mio. kr. på finansloven til arbejdet i en kommission, som skal redegøre for de forskellige trin i forhandlinger med Danmark om selvstændighed, som fastsat i selvstyrelovens § 21. Kommissionen er endnu ikke nedsat, og der er afsat to år til arbejdet.

I Naalakkersuisuts svarnotat til en forespørgselsdebat om tidsrammen, der skal finde sted på et møde i Inatsisartut i februar, skriver naalakkersuisoq for selvstændighed og udenrigsanliggender, Vivian Motzfeldt, den 17. januar 2025: *"Jeg mener, at vi kan antage, at det grønlandske folk ønsker selvstændighed. Vi kan forsøge at fastsætte et årstal derfor, men der er mange ubekendte faktorer, forhold og eksterne aktører, som vi ikke er herre over, men som skal tages i betragtning først. Lad os se, når § 21-Kommissionen kommer med sine anbefalinger. Herefter har vi et bedre overblik over selvstændighedsprocessen. Herefter er vi ligeledes tattere på at kunne fastsætte en målsætning"*

for, hvilken årrække, der skal til for selvstændighedens indtræden og derved overtagelsen af højbedsretten. Men vigtigst af alt, skal selvstændighedsprocessen løftes i fællesskab, hvor vi får flere medborgere til at uddanne sig, unge som ældre, så vi kan løfte flere opgaver selv”.

Første delaftale om forsvar i Arktis og Nordatlanten

I en pressemeddelelse udsendt den 27. januar 2025 oplyser Departement for Selvstændighed og Udenrigsanliggender, at der er opnået enighed om den første delaftale om Forsvarets opgavevaretagelse i Arktis og Nordatlanten. Blandt initiativerne i aftalen er tre nye arktiske skibe, to langtrækkende droner, forbedret situations- og efterretningsbillede samt øget kapacitet på Arktisk Basisuddannelse. Det oplyses endvidere, der vil blive indgået en delaftale om afskrækkelse og forsvar i Arktis og Nordatlanten i 2025. Vivian Motzfeldt præsenterede delaftalen ved et pressemøde i Nuuk den 28. januar 2025 og lagde i den forbindelse vægt på, at Grønland havde været inddraget i forhandlingerne fra starten, og at befolkningen skal inddrages i opgaveløsningen.

Amerikansk besøg i Sydgrønland

Den grønlandske Trump-støtte, Jørgen Boassen, oplyste den 3. februar 2025, at han og hans amerikanske kontakt, Tom Dans, der under præsident Trumps første embedsperiode bl.a. var udpeget som medlem af United States Arctic Research Commission, er på vej til Sydgrønland for at tale med kontakter i erhvervslivet. ”Jeg har fået henvendelser fra grønlandske virksomheder fra hele Grønland. De vil meget gerne vide, hvordan de kan komme i kontakt med amerikanske investorer, der kan give dem en økonomisk indsprojtning. Det har jeg forelagt overfor mine kontakter, hvilket har ført til, at vi nu skal tale med mange virksomheder. Vi skal forklare dem om muligheder og høre, hvad de har behov for i første omgang i Sydgrønland”, udtalte Boassen til Sermitsiaq.

Andre aktuelle begivenheder

Australsk mineselskab bag Kuannersuit-projektet sender delegation til Grønland

Det australske mineselskab Energy Transition Minerals sender den 3. februar 2025 en delegation til Grønland. Det oplyser Sermitsiaq den 3. februar 2025 med henvisning til direktøren, Daniel Mamadou, udtalelser til TV 2. Selskabet, som i 2021 fik afslag på at gennemføre deres projekt ved Kuannersuit (Kvanefjeldet) pga. en ny lov om forbud mod uranudvinding, har stævnet selvstyret og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet. På et spørgsmål om tidspunktet for besøget op til et nært forestående valg, svarede direktøren: ”Hvis det bliver opfattet som politisk indblanding, er det i hvert fald ikke vores intention. Vi er der ikke for at blande os, men vi er der for at forsvare vores investorers interesser og for at søge klarhed”.

KNR's direktør fritaget fra tjeneste

KNR oplyser den 31. januar 2025, at direktør for public service-mediehuset KNR, Annga Lynge, er fritaget fra tjeneste efter et ekstraordinært møde i KNR's bestyrelse. Annga Lynge har været direktør i lidt over et år, og kom til mediehuset efter længere periode med uro og trivselsproblemer, skriver KNR.

Midlertidig suspendering af godkendelse til at håndtere udgående luftfragt i lufthavnen i Nuuk

Den 24. januar 2025 meddelte Greenland Airports på deres Facebook-side, at Trafikstyrelsen efter et tilsyn havde suspenderet deres tilladelse til at håndtere flyfragt ud af landet. Sermitsiaq oplyser den 28. januar 2025, at Greenland Airports har meddelt, at de ikke kan oplyse årsagen til Trafikstyrelsens påbud

af sikkerhedsmæssige hensyn. Den 29. januar 2025 oplyste Greenland Airports, at Trafikstyrelsen havde ophævet suspenderingen af godkendelsen, og at lufthavnen igen kan håndtere den udgående luftfragt.

Økonomisk Råd opdaterer makroøkonomisk model: Færre og ældre borgere vil udfordre de offentlige finanser og erhvervsudviklingen i fremtiden

Økonomisk Råd har den 8. januar 2025 offentliggjort en opdateret udgave af den makroøkonomiske model for Grønland. Blandt opdateringens hovedpunkter er befolkningens størrelse og sammensætning. Opdateringen viser, at faldet i antallet af børn og unge er større end i tidligere fremskrivninger, da nye data viser faldende fertilitet og en øget udvandringshyppighed, skriver rådet. Rådet oplyser, at den aldrende befolkning betyder, at der på længere sigt mangler en finansiering på 750 mio. kr., hvis de offentlige finanser fortsat skal være holdbare. Holdbarhedsproblemet reduceres umiddelbart pga. den mindre befolkning, men den mindre og ældre befolkning vil ikke umiddelbart kunne løfte udviklings- og finansieringsbyrden ved udgiftsreduktionen alene.

Aftale om nye søkort underskrevet

Den 23. januar 2025 underskrev naalakkersuisoq for boliger og infrastruktur, Hans Peter Poulsen, og klima-, energi- og forsyningsminister, Lars Aagaard, en aftale om det dansk-grønlandske samarbejde om søkortlægning fra 2027 til 2041. Det skriver Naalakkersuisut i en pressemeddelelse udsendt samme dag, og oplyser heri også, at produktionen af søkort fra 2025 udelukkende vil omfatte elektroniske søkort (ENC). Både Hans Peter Poulsen og Lars Aagaard understregede vigtigheden af de nye søkort i et interview med Sermitsiaq den 29. januar 2025. ”Vi kan ikke komme uden om, at turismeaktører, og folk der har havet som levebrød, har brug for troværdige oplysninger. Derfor er det vigtigt at kunne gøre brug af den nye teknologi”, sagde Hans Peter Poulsen og tilkendegav, at der ikke ved dette møde har været drøftet en hjemtagelse af området: ”Vi har ikke diskuteret en hjemtagelse af ansvarsområdet. Vi har ene og alene diskuteret, hvordan vi bedst kan bruge muligheden, og hvordan vi udvikler den”, udtalte han til Sermitsiaq.

Nyt lovforslag om anonyme og udenlandske bidrag til partier

Ved åbningen af samlingen i Inatsisartut den 3. februar 2025 meddeltes en ændring i dagsordenen med et nyt lovforslag.

”Naalakkersuisut har i en henvendelse til Formandskabet for Inatsisartut henstillet til formandskabet at overveje fremsættelse af et lovforslag til behandling på indeværende samling, hvorved der - med henblik på at værne om Grønlands politiske integritet - med øjeblikkelig virkning indføres en skærpelse af reglerne for private bidrag til politisk arbejde, i form af et generelt forbud mod modtagelse af anonyme og udenlandske bidrag”, skriver formanden for Inatsisartut i bemærkningerne til lovforslaget. Forslaget, som ifølge forelæggelsesnotatet ”skal ses i lyset af de geopolitiske interesser i Grønland og den aktuelle situation, hvor repræsentanter for en allieret stormagt har udtrykt interesse i at overtage og at kontrollere Grønland”, skal hastebehandles tirsdag den 4. februar 2025.

Ny kommunestruktur i støbeskeen

Den politiske koordinationsgruppe (for samarbejdet mellem kommuner og selvstyre, red.) har godkendt et nyt strukturudvalgs opgave og tidsramme for et forslag til en ny kommunestruktur. Af et svarnotat fra Naalakkersuisut den 31. januar 2025 til en forespørgselsdebat om kommunerne i Inatsisartut fremgår det, at strukturudvalgets betænkning skal omfatte anbefalinger til en reform af den offentlige struktur, der styrker nærdemokratiet, skaber bæredygtig økonomi og beskriver en ny opgavefordeling mellem de offentlige enheder. Det fremgår endvidere, at det forventes, at kommunalvalget i 2029 kan omfatte valg til nye kommuner.